

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΝΕΟΛΑΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΜΕΣΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΕΝΙΑΙΑ ΓΡΑΠΤΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ Α΄ ΤΕΤΡΑΜΗΝΟΥ 2022-23
Β΄ ΤΑΞΗΣ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 27 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 2023

ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ (Α΄ ΣΕΙΡΑ)

ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ: Β004

ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΓΡΑΠΤΗΣ ΕΞΕΤΑΣΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ: 90 λεπτά

Ο ΟΔΗΓΟΣ ΔΙΟΡΘΩΣΗΣ ΑΠΟΤΕΛΕΙΤΑΙ ΑΠΟ ΔΕΚΑΤΡΕΙΣ (13) ΣΕΛΙΔΕΣ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ (Ερωτήσεις κλειστού τύπου)		ΜΟΝΑΔΕΣ 20
1.	A1 – Χρονολογική σειρά	10
2.	A2 – Σωστό ή Λάθος	10
ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ (κατατοπιστικά σημειώματα και ιστορικό δοκίμιο)		ΜΟΝΑΔΕΣ 45
3.	B1α – Ψηφιδωτά Πρωτοβυζαντινής περιόδου στην Κύπρο (κατατοπιστικό σημείωμα)	10
4.	B1β – Μάχη στο Μυριοκέφαλο (κατατοπιστικό σημείωμα)	10
5.	B2 – Ηράκλειος – Θρησκευτικός χαρακτήρας εκστρατειών (Ιστορικό Δοκίμιο)	25
ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ (Παραθέματα)		ΜΟΝΑΔΕΣ 35
6.	Γ1α – Χαρακτήρας - διαφορές Σταυροφοριών	6
7.	Γ1β – Επιδιώξεις Βενετών κατά την Δ΄ Σταυροφορία	6
8.	Γ1γ – Συνέπειες Δ΄ Σταυροφορίας	6
9.	Γ2α – Καθεστώς συγκυριαρχίας στην Κύπρο	6
10.	Γ2β – Πιθανά αίτια της μετοικεσίας των Κυπρίων	8
11.	Γ2γ – Γεγονός της μετοικεσίας – τίτλος Αρχιεπισκόπου Κύπρου	3
ΣΥΝΟΛΟ ΜΟΝΑΔΩΝ		100

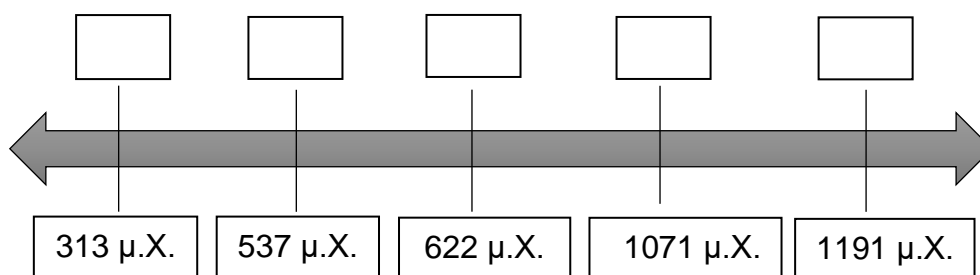
ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ (20 Μονάδες)

Να απαντήσετε και στις δύο (2) ερωτήσεις.

Κάθε ερώτηση βαθμολογείται με δέκα (10) μονάδες.

A1. Με τη βοήθεια του ιστορικού άξονα, να τοποθετήσετε τα πιο κάτω ιστορικά γεγονότα στη σωστή χρονολογική σειρά, γράφοντας στα φύλλα εξέτασής σας, δίπλα από κάθε χρονολογία, το γράμμα που αντιστοιχεί στο κάθε γεγονός.

- α. Εγκαίνια Αγίας Σοφίας από τον Ιουστινιανό Α΄
β. Μάχη στο Ματζικέρτ
γ. Κατάληψη Κύπρου από τον Ριχάρδο Α΄ Λεοντόκαρδο
δ. Διάταγμα των Μεδιολάνων
ε. Εγίρα

(5x2 = 10 μονάδες)

313 μ.Χ. (δ)	Ενότητα: Ο Κωνσταντίνος Α΄ - εκχριστιανισμός και η ισχυροποίηση της Ρωμαϊκής Ανατολής (324 – 337) / Οι θρησκευτικές εξελίξεις Δ.Ε. 4: Να σχολιάζουν και να ερμηνεύουν τη θρησκευτική πολιτική του Κωνσταντίνου Α΄.
537 μ.Χ. (α)	Ενότητα: Η Εποχή του Ιουστινιανού Α΄ (6 ^{ος} αι. μ.Χ.). Η καλλιτεχνική ανάπτυξη (Αγία Σοφία) Δ.Ε. 1: Να αναφέρουν τα βασικά χαρακτηριστικά της Αγίας Σοφίας και να εκτιμούν την καλλιτεχνική της αξία.
622 μ.Χ. (ε)	Ενότητα: Η εμφάνιση του Ισλάμ / Η εξάπλωση των Αράβων (7 ^{ος} – 9 ^{ος} αι. μ.Χ.) Δ.Ε. 1: Να κατανοούν όρους/έννοιες περιεχομένου που σχετίζονται με το Ισλάμ και να εντοπίζουν στον χάρτη την Αραβική χερσόνησο.
1071 μ.Χ. (β)	Ενότητα: Εσωτερική κρίση και εξωτερικοί κίνδυνοι (1025 – 1081) Δ.Ε. 2: Να διασυνδέουν τις στρατιωτικές αποτυχίες και τις εδαφικές απώλειες της Αυτοκρατορίας αυτή την περίοδο με την εσωτερική της κατάσταση.
1191 μ.Χ. (γ)	Ενότητα: Κυρίως Βυζαντινή Περίοδος στην Κύπρο (10 ^{ος} – 12 ^{ος} αι.). Ιστορικά Γεγονότα Δ.Ε. 5: Να εξηγούν τους λόγους κατάληψης της Κύπρου από τον Ριχάρδο Α΄ Λεοντόκαρδο.

A2. Να προσδιορίσετε αν το περιεχόμενο των ακόλουθων προτάσεων είναι σωστό ή λάθος, γράφοντας στα φύλλα εξέτασής σας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος», δίπλα από το γράμμα που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

- α. Ο Λέων Γ΄ Ίσαυρος ήταν πρωτεργάτης του κινήματος της Εικονομαχίας.
- β. Οι σκλαβηνίες ήταν νησίδες σλαβικού πληθυσμού, σκορπισμένες στα εδάφη της σημερινής Ελλάδας.
- γ. Με τον όγδοο κανόνα της Εφέσου η Εκκλησία της Κύπρου υποτάχθηκε στο Πατριαρχείο της Αντιόχειας.
- δ. Στη φεουδαρχική Δύση, ένας άρχοντας αναγνωριζόταν επίσημα ως υποτελής ενός άλλου άρχοντα με την τελετή της περιβολής.
- ε. Το αλληλέγγυον ήταν μέτρο στήριξης των μεγάλων γαιοκτημόνων.

(5x2 = 10 μονάδες)

α. Σωστό	Ενότητα: Εικονομαχία Δ.Ε. 1: Να περιγράψουν αδρομερώς το ιστορικό πλαίσιο της Εικονομαχίας και να μπορούν να πάρουν θέση υπέρ της μιας ή της άλλης παράταξης.
β. Σωστό	Ενότητα: Σλάβοι και Βούλγαροι Δ.Ε. 1: Να περιγράψουν την εξέλιξη στις σχέσεις του Βυζαντίου με τους Σλάβους και τους Βουλγάρους από τον 6 ^ο έως τον 9 ^ο αιώνα.
γ. Λάθος	Ενότητα: Το αυτοκέφαλο της Εκκλησίας της Κύπρου Δ.Ε. 1: Να περιγράψουν τις προσπάθειες για αναγνώριση του αυτοκέφαλου της Εκκλησίας της Κύπρου και να εξηγούν τη σημασία του.
δ. Σωστό	Ενότητα: Οικονομία και Κοινωνία στη Δυτική Ευρώπη. Το σύστημα της φεουδαρχίας Δ.Ε. 1: Να κατανοούν τα βασικά χαρακτηριστικά της φεουδαρχικής κοινωνίας.
ε. Λάθος	Ενότητα: Οικονομία και Κοινωνία κατά την περίοδο της Μακεδονικής Δυναστείας Δ.Ε. 3: Να κατανοούν τη σημασία του αλληλέγγυου ως μέτρου προστασίας των ελεύθερων γεωργών απέναντι στις ορέξεις των δυνατών.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ (45 Μονάδες)

Η διατύπωση της απάντησης είναι δυνατό να αποκλίνει από την προτεινόμενη με την προϋπόθεση ότι χρησιμοποιούνται οι ιστορικές έννοιες και όροι, όπως παρουσιάζονται στο Αναλυτικό Πρόγραμμα Ιστορίας Β΄ Λυκείου Κατεύθυνσης.

Οι απαντήσεις που δίνονται στον οδηγό διόρθωσης είναι ενδεικτικές, γίνεται αποδεκτή οποιαδήποτε άλλη, ιστορικά τεκμηριωμένη, απάντηση.

Το σύμβολο της καθέτου (/) δηλώνει διαφορετικές σωστές απαντήσεις, μία εκ των οποίων θα πρέπει να περιλαμβάνεται σε μια σωστή απάντηση.

Να απαντήσετε και στις δύο (2) ερωτήσεις.

B1. Να γράψετε σύντομα κατατοπιστικά σημειώματα για τα πιο κάτω, με βάση τα ζητούμενα των παρενθέσεων:

α. Ψηφιδωτά Πρωτοβυζαντινής Περιόδου στην Κύπρο (ονομαστική αναφορά σε δύο (2) εκκλησίες όπου σώζονται επιτοίχια ψηφιδωτά, δύο (2) στοιχεία για την αξία τους)
(10 μονάδες)

Ενδεικτική απάντηση:

Ονομαστική αναφορά σε δύο (2) εκκλησίες όπου σώζονται επιτοίχια ψηφιδωτά

1. Εκκλησία της Παναγίας της Αγγελόκτιστης.
2. Εκκλησία της Παναγίας της Κανακαριάς.
3. Εκκλησία της Κυράς.

(2x2 = 4 μονάδες)

Αναμένεται να γίνει αναφορά σε δύο (2) στοιχεία για την αξία τους

1. Αρχαιότητα/ χρονολογούνται στον 6^ο αι. μ.Χ.
2. Μεγαλοπρέπεια / ομορφιά / λάμψη των χρωμάτων.
3. Μοναδικά για την ποιότητά τους.
4. Ξεχωρίζουν για την τεχνοτροπία τους / έχουν την ίδια τεχνοτροπία με αντίστοιχα ψηφιδωτά που βρίσκονται στην Κωνσταντινούπολη / Ραβέννα.
5. Σπάνια, επειδή σε ολόκληρη τη Βυζαντινή Αυτοκρατορία ελάχιστα δείγματα σώζονται που χρονολογούνται στην Πρωτοβυζαντινή Περίοδο / ελάχιστα ψηφιδωτά σώζονται εξαιτίας της καταστροφής κάθε ανθρωπόμορφης παράστασης κατά την Εικονομαχία.
6. Στην Κύπρο είναι τα μοναδικά επιτοίχια ψηφιδωτά που διασώθηκαν από την περίοδο των αραβικών επιδρομών.
7. Τα υλικά βοήθησαν στο να είναι διαρκέστερα στον χρόνο σε σχέση με τις τοιχογραφίες / τα ψηφιδωτά χαρακτηρίστηκαν ως «ζωγραφική για την αιωνιότητα».

(2x3 = 6 μονάδες)

Ενότητα: Πρωτοβυζαντινή Τέχνη

Δ.Ε. 3: Να αναγνωρίζουν στα ψηφιδωτά των παλαιοχριστιανικών βασιλικών, τα βασικά χαρακτηριστικά της βυζαντινής τέχνης και να εκτιμούν την καλλιτεχνική και ιστορική τους αξία.

β. Μάχη στο Μυριοκέφαλο (αντίπαλοι, αποτέλεσμα της μάχης, δύο (2) συνέπειες)
(10 μονάδες)

Ενδεικτική απάντηση:

Αντίπαλοι:

1. Βυζαντινοί / Μανουήλ Α΄ Κομνηνός
2. Σελτζούκοι Τούρκοι

(2X1 = 2 μονάδες)

Αποτέλεσμα της μάχης:

Νίκησαν οι Σελτζούκοι Τούρκοι / Ηττήθηκαν οι Βυζαντινοί / Φοβερή καταστροφή για τον βυζαντινό στρατό / Ο βυζαντινός στρατός σχεδόν εξολοθρεύτηκε.

(1X2 = 2 μονάδες)

Αναμένεται να αναφερθούν δύο (2) από τις πιο κάτω συνέπειες:

1. Απώλεια της Μικράς Ασίας για το Βυζάντιο.
2. Ενδυνάμωση Σελτζούκων Τούρκων / εδραίωση Σελτζούκων Τούρκων στη Μ. Ασία / Κατάκτηση της Μικράς Ασίας από τους Σελτζούκους Τούρκους.
3. Εξισλαμισμός μεγάλου τμήματος του πληθυσμού της Μικράς Ασίας.
4. Κατάληψη / Εποικισμοί περιοχών από τους Σελτζούκους Τούρκους.
5. Καταστροφή πόλεων από τους Σελτζούκους Τούρκους / λεηλασίες.
6. Επιδημίες / Πανούκλα.
7. Πολλοί πληθυσμοί αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τις εστίες τους / πολλοί άνθρωποι βρήκαν καταφύγιο σε ορεινές περιοχές / οχυρωμένα αστικά κέντρα / γειτονικές χριστιανικές χώρες / προς τη δυτική Μικρά Ασία / προς τα νησιά του Αιγαίου / Ερήμωση εκτεταμένων περιοχών.
8. Σταμάτησαν οι καλλιέργειες των αγρών / έλλειψη ψωμιού / μείωση της αγροτικής παραγωγής / πείνα.
9. Αιχμαλωσίες ανθρώπων / πολλοί άνθρωποι έγιναν σκλάβοι / σφαγές.
10. Κατάκτηση της Αρμενίας από τους Σελτζούκους Τούρκους.
11. Απώλεια εσόδων / φόρων για το Βυζαντινό κράτος από τις καταληφθείσες από τους Τούρκους περιοχές.
12. Μείωση αριθμού στρατεύσιμων αντρών εξαιτίας του εξισλαμισμού.

(2X3 = 6 μονάδες)

Ενότητα: Η εσωτερική και εξωτερική πολιτική των Κομνηνών (1081 – 1185) (Μικρά Ασία, Ιταλία, Βαλκάνια)

Δ.Ε. 3: Να αποτιμούν τη σημασία της ήττας του Μανουήλ Α΄ στο Μυριοκέφαλο για το μέλλον της Αυτοκρατορίας.

B2. Σε ιστορικό δοκίμιο **150-180 λέξεων**, αφού αναφερθείτε σε τέσσερα (4) ιστορικά παραδείγματα που τεκμηριώνουν τον θρησκευτικό χαρακτήρα των εκστρατειών του Ηρακλείου, να αξιολογήσετε τη σημασία των εκστρατειών του για τη Βυζαντινή Αυτοκρατορία με δύο (2) αναφορές. Στην απάντησή σας να συμπεριλάβετε και τους ακόλουθους όρους:

Πέρσες	Πατριάρχης Σέργιος	Πολιορκία της Κωνσταντινούπολης
--------	--------------------	---------------------------------

(25 μονάδες)

Σελ. 5 από 13

Ενδεικτική απάντηση:
Πρόλογος (1.5 μονάδα)

1. Γενική εκτίμηση ή σχόλιο για το θέμα
2. Θεματική πρόταση
3. Μεταβατική πρόταση

(3X0.5 = 1.5 μονάδα)

Αναμένεται να αναφερθούν τέσσερα (4) από τα πιο κάτω στοιχεία για τον θρησκευτικό χαρακτήρα των εκστρατειών του Ηρακλείου:

1. Οι Πέρσες κατέκτησαν τα Ιεροσόλυμα / τους Αγίους Τόπους / τις περιοχές που είχαν ιδιαίτερη θρησκευτική σημασία για τους χριστιανούς.
2. Οι Πέρσες είχαν πάρει τον Τίμιο Σταυρό / μετέφεραν τον Τίμιο Σταυρό στην πρωτεύουσά τους / στην Κτησιφώντα.
3. Ο πόλεμος κατά των Περσών έγινε μέσα σε μια ατμόσφαιρα θρησκευτικού ενθουσιασμού / Ο Ηράκλειος στις ομιλίες του ενθάρρυνε τους στρατιώτες του να πολεμήσουν κατά των εχθρών της πίστης / αυτών που είχαν καταστρέψει χριστιανικούς ναούς.
4. Ο πατριάρχης Σέργιος παραχώρησε στον Ηράκλειο οικονομική στήριξη / δάνειο / τα χρήματα των φιλανθρωπικών ιδρυμάτων / τα πολυκάνδηλα / τα λειτουργικά σκεύη της Εκκλησίας.
5. Οι Βυζαντινοί ήταν χριστιανοί και πολεμούσαν κατά των πυρολατρών Περσών.
6. Η πολιορκία της Κωνσταντινούπολης απέτυχε και η σωτηρία της αποδόθηκε από τους Βυζαντινούς στην παρέμβαση της Θεοτόκου / συνδέεται με τη σύνθεση του Ακάθιστου Ύμνου.
7. Ο Ηράκλειος μετά τη νικηφόρα εκστρατεία του ύψωσε πανηγυρικά τον Τίμιο Σταυρό στην Ιερουσαλήμ.

(4X4 = 16 μονάδες)

Αναμένεται να αξιολογήσουν τη σημασία των εκστρατειών του Ηρακλείου για τη Βυζαντινή Αυτοκρατορία με αναφορά σε δύο (2) από τα πιο κάτω στοιχεία:

1. Το Βυζάντιο κατάφερε να αντιμετωπίσει νικηφόρα τους εξωτερικούς του εχθρούς / διασώθηκε από τον κίνδυνο κατάρρευσης.
2. Η Κωνσταντινούπολη απειλήθηκε κατά την πολιορκία της, όμως τελικά απέκρουσε τις επιθέσεις.
3. Οι Πέρσες υπέστησαν συντριπτική ήττα κατά τη μάχη της Νινευί / σταμάτησαν οριστικά να αποτελούν κίνδυνο για το Βυζάντιο.
4. Τα εδάφη που είχαν περάσει στα χέρια των Περσών απελευθερώθηκαν / Η Εγγύς Ανατολή έγινε ξανά κομμάτι της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας.
5. Οι χριστιανοί μπόρεσαν να επικρατήσουν στον αγώνα κατά των εχθρών της πίστης τους / διέσωσαν τους Αγίους Τόπους / τον Τίμιο Σταυρό / τονώθηκε το θρησκευτικό αίσθημα των Βυζαντινών.
6. Η Εκκλησία συνεργάστηκε με τον αυτοκράτορα στον κοινό αγώνα κατά των εχθρών του κράτους.
7. Οι συνεχείς πόλεμοι με τους Πέρσες εξάντλησαν τους Βυζαντινούς, με αποτέλεσμα να διευκολυνθεί η προέλαση των Αράβων κατά τα επόμενα χρόνια.

(2X3 = 6 μονάδες)

Επίλογος (1.5 μονάδα)

1. Συμπεράσματα (1 μονάδα)
2. Σκοπός της συγγραφής του δοκιμίου (τι προσπαθήσαμε να δείξουμε) (0.5 μονάδα)

Ενότητα: Η βασιλεία του Ηράκλειου (610 - 641). Αποφασιστικοί αγώνες και μεταρρυθμίσεις
Δ.Ε. 1: Να εντοπίζουν στον χάρτη τον χώρο σύγκρουσης ανάμεσα σε Βυζαντινούς και Πέρσες και να περιγράφουν τη σημασία των εκστρατειών αυτών και να αιτιολογούν τον θρησκευτικό χαρακτήρα.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ (35 Μονάδες)

Η διατύπωση της απάντησης είναι δυνατό να αποκλίνει από την προτεινόμενη με την προϋπόθεση ότι χρησιμοποιούνται οι ιστορικές έννοιες και όροι, όπως παρουσιάζονται στο Αναλυτικό Πρόγραμμα Ιστορίας Β΄ Λυκείου Κατεύθυνσης.

Οι απαντήσεις που δίνονται στον οδηγό διόρθωσης είναι ενδεικτικές, γίνεται αποδεκτή οποιαδήποτε άλλη, ιστορικά τεκμηριωμένη, απάντηση.

Το σύμβολο της καθέτου (/) δηλώνει διαφορετικές σωστές απαντήσεις, μία εκ των οποίων θα πρέπει να περιλαμβάνεται σε μια σωστή απάντηση.

Να απαντήσετε και στις δύο (2) ερωτήσεις.

Γ1. Σταυροφορίες

I.

«Ο δόγης της Βενετίας Ερρίκος Δάνδολος, έπαιξε καθοριστικό ρόλο σε αυτές τις εξελίξεις. Ο Δάνδολος είχε ζήσει στην Κωνσταντινούπολη τη δεκαετία του 1180 και είχε χάσει το ένα του μάτι στη διάρκεια μιας επίθεσης κατά της παρουσίας των Βενετών. Τώρα, χρησιμοποιώντας την ίδια μέθοδο που είχε εφαρμόσει η Βενετία και στη Ζάρα, εισηγήθηκε στους πολιορκητές τον διαμοιρασμό της εκτιμώμενης πολεμικής λείας. Η *Partitio terrarum Imperii Romaniae* [Διανομή των εδαφών της Αυτοκρατορίας της Ρωμανίας] συντάχθηκε το 1204 για να νομιμοποιήσει και να εδραιώσει τα προβλεπόμενα κέρδη που θα προέρχονταν όχι μόνο από τον πλούτο της πρωτεύουσας αλλά και από την κατάκτηση εδαφών της Ρωμανίας, όπως ονόμαζαν οι Δυτικοί τη Βυζαντινή Αυτοκρατορία. [...] Η Βενετία ήταν, εξάλλου, και η δύναμη που αποκόμισε τα περισσότερα κέρδη, αφού, με την κατάκτηση της Κωνσταντινούπολης, κατοχύρωσε το δικαίωμα κατοχής όλων των εμπορικών λιμανιών που χρησιμοποιούσε. Η βενετική εμπορική αυτοκρατορία που εγκαθιδρύθηκε ως αποτέλεσμα της Δ΄ Σταυροφορίας ξεπέρασε κατά πολύ, τόσο σε αποτελεσματικότητα όσο και σε διάρκεια, τη Λατινική Αυτοκρατορία της Κωνσταντινούπολης, η οποία κράτησε λιγότερο από εξήντα χρόνια.

[...] Η λατινική κατοχή της Κωνσταντινούπολης αμαύρωσε το πνεύμα του χριστιανικού προσκυνηματικού ταξιδιού και της περιπέτειας την οποία είχε εμπνεύσει ο πάπας Ουρβανός με το κήρυγμά του στο Κλερμόν. Και παρόλο που η κατάληξη αυτή δεν σήμανε το τέλος της σταυροφορικής ιδέας, η σκοτεινή σκιά που άφησε πίσω της

κατέπνιξε όλες τις μετέπειτα απόπειρες για ανασύσταση ενός κοινού χριστιανικού μετώπου εναντίον του ισλάμ».

Judith Herrin, *Τι είναι το Βυζάντιο*, Gutenberg, Αθήνα, 2020, σσ. 383,385.

II.

Άλογα που βρίσκονται στον Ιππόδρομο της Κωνσταντινούπολης (Μουσείο Βασιλικής Αγίου Μάρκου, Βενετία)

Δισκοπότηρο του βυζαντινού αυτοκράτορα Ρωμανού Β΄ (Βασιλική Αγίου Μάρκου, Βενετία)

Αφού μελετήσετε με προσοχή τα πιο πάνω παραθέματα και με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις, να απαντήσετε στα πιο κάτω ερωτήματα:

α. Να αναφέρετε ποιος ήταν ο αρχικός θρησκευτικός χαρακτήρας των σταυροφοριών, όταν ξεκίνησαν τον 11^ο αιώνα, και να εξηγήσετε δύο (2) διαφορές της Δ΄ Σταυροφορίας από τις προηγούμενες σταυροφορίες.

(6 μονάδες)

Ενδεικτική Απάντηση:

Αναμένεται να γίνει αναφορά στα πιο κάτω:

Αρχικός θρησκευτικός χαρακτήρας (αναφορά σε ένα (1) στοιχείο)

1. Αναβίωση αρχαίας παράδοσης προσκυνημάτων στους Αγίους Τόπους.
2. Φημολογία για ωμότητες σε βάρος των προσκυνητών από την πλευρά των Αράβων και των Σελτζούκων Τούρκων / μουσουλμάνων.
3. Απελευθέρωση Αγίων Τόπων / Ιερουσαλήμ από μουσουλμάνους.
4. Ο πάπας Ουρβανός Β΄, όταν κήρυξε την Α΄ Σταυροφορία, μίλησε για άφεση των αμαρτιών / υποσχέθηκε εξασφάλιση θέσης στο Βασίλειο των Ουρανών / παρακίνησε σε αγώνα των χριστιανών εναντίον του γένους του Διαβόλου.
5. Συνένωση χριστιανοσύνης / Κοινός αγώνας Καθολικών και Ορθοδόξων κατά των μουσουλμάνων.

(1 X2= 2 μονάδες)

Δύο (2) διαφορές της Δ΄ Σταυροφορίας από τις προηγούμενες σταυροφορίες

1. Οι σταυροφόροι δεν κατευθύνθηκαν / δεν έφτασαν ποτέ στους Αγίους Τόπους.
2. Η Δ΄ Σταυροφορία είχε ως στόχο την Κωνσταντινούπολη και τελική κατάληξη την κατάληψη της πόλης / τη διάλυση της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας / τη διανομή της Ρωμανίας.
3. Αντίπαλοι των σταυροφόρων ήταν χριστιανοί και όχι μουσουλμάνοι.
4. Το κάλεσμα στην Α΄ Σταυροφορία του πάπα Ουρβανού Β΄ και η άφεση αμαρτιών που υποσχέθηκε σε όσους θα λάμβαναν μέρος, σε αντίθεση με την αντίδραση του πάπα Ιννοκέντιου ο οποίος επέκρινε τις ενέργειες των σταυροφόρων, όταν μπήκαν στην Κωνσταντινούπολη το 1204.

(2x2 = 4 μονάδες)

Ενότητα: Οι Σταυροφορίες

Δ.Ε. 1: Να εξηγούν τους παράγοντες που συνέβαλαν στην πραγματοποίηση των Σταυροφοριών.

Δ.Ε. 5: Να κατανοούν τις συνθήκες που οδήγησαν στην Άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Σταυροφόρους.

β. Να εξηγήσετε ποιες ήταν οι επιδιώξεις των Βενετών κατά τη διάρκεια της Δ΄ Σταυροφορίας, τεκμηριώνοντας την απάντησή σας με αναφορά σε δύο (2) ιστορικά στοιχεία.

(6 μονάδες)

Ενδεικτική απάντηση:

Εξήγηση των επιδιώξεων των Βενετών κατά τη διάρκεια της Δ΄ Σταυροφορίας (αναφορά σε δύο (2) στοιχεία):

1. Ο δόγης της Βενετίας Ερρίκος Δάνδολος εισηγήθηκε στους πολιορκητές τη διανομή των εδαφών της Αυτοκρατορίας της Ρωμανίας / Η διανομή των εδαφών της Ρωμανίας υπήρξε ιδιαίτερα ευνοϊκή για τη Βενετία στην οποία περιέρχονταν τα σπουδαιότερα λιμάνια και τα περισσότερα νησιά στον δρόμο που συνδέει την Αδριατική με την Κωνσταντινούπολη / Οι Βενετοί θα επωφελούνταν από την κατάκτηση εδαφών της Ρωμανίας.
2. Η Βενετία, ως εμπορική δύναμη, επεδίωκε να έχει πρωταγωνιστικό ρόλο στις αγορές της Μεσογείου και της Ανατολής / Η στάση της Βενετίας είχε τις ρίζες της από πολύ παλιά, αφού με τα εμπορικά προνόμια που τους παραχωρήθηκαν είχαν μπει τα θεμέλια του αποικιακού κράτους της Βενετίας στην Ανατολή / Οι Βενετοί ήδη από τα τέλη του 11^{ου} αι. κυριάρχησαν στις μεσογειακές αγορές και είχαν γίνει μεσάζοντες στο εμπόριο με την Ανατολή / Επεδίωκαν να κατοχυρώσουν το δικαίωμα κατοχής όλων των εμπορικών λιμανιών που χρησιμοποιούσαν / να δημιουργήσουν μια μεγάλη εμπορική αυτοκρατορία.
3. Οι Βενετοί είχαν δυσανεχθεί από τις προσπάθειες Βυζαντινών αυτοκρατόρων για περιορισμό των προνομίων που τους είχαν παραχωρηθεί / Στο παρελθόν είχαν ξεσπάσει στην Κωνσταντινούπολη βίαια επεισόδια κατά των Βενετών και σταδιακά διαμορφώθηκε η άποψη ότι μόνο η οριστική εξάλειψη του Βυζαντίου θα μπορούσε να διασφαλίσει στους Βενετούς τη μονοπωλιακή θέση στο εμπόριο της Ανατολής.

4. Οι Βενετοί εξασφαλίζουν τον αποκλεισμό των Γενοβέζων και των Πιζάνων αντιπάλων τους από το εμπόριο της Αυτοκρατορίας / ήταν δυσαρεστημένοι από τη σύναψη συμφωνιών του Βυζαντίου με άλλες ιταλικές πόλεις.

5. Με την πολιορκία και την άλωση της Κωνσταντινούπολης οι Βενετοί επωφελούνται από τα πλούτη της πρωτεύουσας / Οι Βενετοί επεδίωκαν να λεηλατήσουν τον πλούτο της Κωνσταντινούπολης.

(2x3 = 6 μονάδες)

Ενότητα: Οι Σταυροφορίες

Δ.Ε. 5: Να κατανοούν τις συνθήκες που οδήγησαν στην Άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Σταυροφόρους.

Ενότητα: Η εσωτερική και εξωτερική πολιτική των Κομνηνών (1081-1185)

Δ.Ε. 4: Να κρίνουν την πολιτική της παραχώρησης εμπορικών προνομίων στη Βενετία και σε άλλες ιταλικές πόλεις από τους Κομνηνούς.

γ. Να αναφέρετε τρεις (3) συνέπειες της Δ΄ Σταυροφορίας για το Βυζάντιο.

(6 μονάδες)

Ενδεικτική απάντηση:

Αναμένεται να γίνει αναφορά σε τρεις (3) συνέπειες:

1. Άλωση της Κωνσταντινούπολης το 1204 / Η Κωνσταντινούπολη πέφτει στα χέρια των Λατίνων / σταυροφόρων.
2. Ληλασίες των περιουσιών του βυζαντινού πληθυσμού.
3. Πολύτιμα βυζαντινά έργα τέχνης / ιερά κειμήλια μεταφέρθηκαν σε εκκλησίες / μουσεία της Βενετίας / Δυτικής Ευρώπης / Αρπαγή των θησαυρών της Αυτοκρατορίας.
4. Η Αγία Σοφία μετατράπηκε σε καθολική εκκλησία.
5. Σφαγές ανθρώπων στην Κωνσταντινούπολη.
6. Εφαρμογή της συμφωνίας μεταξύ των σταυροφόρων για Διανομή της Ρωμανίας / Κατακερματισμός / διαμοιρασμός των βυζαντινών εδαφών ανάμεσα στους Λατίνους και τους Έλληνες / Δημιουργία λατινικών και ελληνικών κρατών στα εδάφη του Βυζαντίου.
7. Η Βυζαντινή Αυτοκρατορία με πρωτεύουσα την Κωνσταντινούπολη παύει να υπάρχει / Δημιουργία της Λατινικής Αυτοκρατορίας της Κωνσταντινούπολης.
8. Αφύπνιση της εθνικής συνείδησης του Ελληνισμού / Αρχή της προσπάθειας των Βυζαντινών για ανάκτηση εδαφών από τους Λατίνους.
9. Έναρξη της περιόδου της Φραγκοκρατίας / Λατινοκρατίας στον ελλαδικό χώρο.
10. Δυσπιστία / έλλειψη εμπιστοσύνης / καχυποψία ανάμεσα σε Βυζαντινούς και Λατίνους / Απροθυμία συνεργασίας Βυζαντινών και Δυτικών, ώστε να αντιμετωπιστούν στο μέλλον από κοινού οι Οθωμανοί Τούρκοι που θα απειλήσουν την Αυτοκρατορία / Ναυάγησαν όλες οι μετέπειτα απόπειρες για ανασύσταση ενός κοινού χριστιανικού μετώπου εναντίον του Ισλάμ.

(3x2 = 6 μονάδες)

Ενότητα: Οι Σταυροφορίες

Δ.Ε. 6: Να αξιολογούν τη σημασία της Άλωσης της Κωνσταντινούπολης για το μέλλον της Αυτοκρατορίας και του Βυζαντινού Ελληνισμού.

Γ2. Καθεστώς συγκυριαρχίας στην Κύπρο – Μετοικεσία Κυπρίων (7^{ος} αι. μ.Χ.)

I.

«Η συνθήκη του 688 υπήρξε για τους Κυπρίους η πρώτη ένδειξη της προθέσεως των Βυζαντινών να τους εγκαταλείψουν. Στο μεταξύ, η αραβική απειλή είχε γίνει εντονότερη για τη νήσο, με την πρόφαση ότι οι Κύπριοι κατέβαλλαν το φόρο στον Άραβα χαλίφη με νομίσματα που έφεραν το σημείο του σταυρού. Τρία χρόνια αργότερα, όμως, το 691, ο αυτοκράτορας Ιουστινιανός Β΄ ο Ρινόμητος, αλλάζοντας τη στάση του απέναντι στους Κυπρίους, αντέδρασε δυναμικά: αιχμαλώτισε τους Άραβες του νησιού και συγχρόνως διέταξε τη μαζική μετεγκατάσταση του κυπριακού πληθυσμού στην Ιουστινιανούπολη (Νέα Ιουστινιανή), μια νέα πόλη που ίδρυσε ο ίδιος στην περιοχή της Κυζίκου, στον Ελλήσποντο. [...]

[...] Το συμπέρασμα είναι ότι οι Κύπριοι δεν μεταφέρθηκαν μόνο στην Ιουστινιανούπολη, αλλά διασκορπίστηκαν σε διάφορες περιοχές, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν επρόκειτο για οργανωμένη και αποφασισμένη από τον αυτοκράτορα μετακίνηση. Πιθανώς, η μετακίνηση αυτή να έγινε αναγκαστικά, λόγω της καταλήψεως της νήσου από τους Άραβες και από τον φόβο των διωγμών. Άλλωστε, ανάλογη πληθυσμιακή μετακίνηση είχε προηγηθεί ή ακολουθήσει με πρωτοβουλία και των Αράβων».

Ιστορία της Κύπρου: τόμος Α΄ Προϊστορία, Αρχαιότητα, Βυζαντινή Περίοδος (7000 π.Χ. – 1191), εκδ. Οδύσσεια, Λευκωσία 2010, σ. 148

Αφού μελετήσετε με προσοχή το πιο πάνω παράθεμα και με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις, να απαντήσετε στα πιο κάτω ερωτήματα:

α. Η συνθήκη του 688 προέβλεπε συγκυριαρχία των Βυζαντινών και των Αράβων στην Κύπρο. Να αναφέρετε δύο (2) όρους που περιλάμβανε η συμφωνία Βυζαντινών και Αράβων για επιβολή καθεστώτος συγκυριαρχίας στο νησί.

(6 μονάδες)

Ενδεικτική απάντηση:

Αναμένεται να γίνει αναφορά σε δύο (2) από τους πιο κάτω όρους:

1. Το νησί να τηρεί ουδέτερη στάση στους πολέμους μεταξύ των Βυζαντινών και των Αράβων / οι Κύπριοι να μην βοηθούν τους Βυζαντινούς στις επιχειρήσεις τους εναντίον των Αράβων / να ενημερώνουν τους Άραβες για τυχόν εχθρικές κινήσεις των Βυζαντινών εναντίον τους.
2. Οι Βυζαντινοί και οι Άραβες να μην εκμεταλλεύονται το νησί αποκλειστικά προς δικό τους όφελος.
3. Οι Βυζαντινοί και οι Άραβες να μοιράζονται τα έσοδα του νησιού.

(2x3 = 6 μονάδες)

Ενότητα: Επιδρομές των Αράβων στην Κύπρο. Μετοικεσία και επαναπατρισμός

Δ.Ε. 1: Να εξηγούν τα αίτια των αραβικών επιδρομών εναντίον της Κύπρου και να τις εντάξουν στο ευρύτερο πλαίσιο της αραβικής επέκτασης στην ανατολική Μεσόγειο.

β. Να εξηγήσετε δύο (2) πιθανά αίτια της μετοικεσίας των Κυπρίων από τον Ιουστινιανό Β΄ και να διατυπώσετε τη δική σας άποψη σχετικά με την ενέργειά του αυτή, τεκμηριώνοντας την απάντησή σας.

(8 μονάδες)

Ενδεικτική απάντηση:

Αναμένεται να γίνει αναφορά σε δύο πιθανά (2) αίτια της μετοικεσίας:

1. Με τη δημιουργία της πόλης στην περιοχή της Κυζίκου θα βοηθούνταν η προστασία / σωτηρία της Κωνσταντινούπολης, αφού η νέα αυτή πόλη θα λειτουργούσε ως κάστρο και ναύσταθμος / θα κατοχύρωνε την ασφάλεια της Κωνσταντινούπολης από τους Άραβες / Προστασία Κωνσταντινούπολης με τη θωράκιση των Στενών του Ελλήσποντου από τον αραβικό κίνδυνο.
2. Η νέα πόλη θα εξασφάλιζε τόσο την τροφοδοσία όσο και το εμπόριο της Κωνσταντινούπολης.
3. Η Αρτάκη διέθετε άφθονη ξυλεία που σε συνδυασμό με τις γνώσεις των Κυπρίων / των κατοίκων της Κωνσταντίας στη ναυπηγική / ναυτική τέχνη θα ήταν προς το συμφέρον της Αυτοκρατορίας.
4. Προσωπικές φιλοδοξίες Ιουστινιανού Β΄, αφού με την ονομασία της νέας πόλης θα μπορούσε να αποκτήσει εξίσου μεγάλη φήμη με τον προκάτοχό του Ιουστινιανό Α΄.
5. Αποστέρηση φορολογίας από τους Άραβες.
6. Πιθανώς, η μετακίνηση αυτή να έγινε αναγκαστικά, λόγω της κατάληψης του νησιού από τους Άραβες / από τον φόβο των διωγμών.
7. Με την εγκατάσταση του Κύπριου Αρχιεπισκόπου στην Αρτάκη, θα μεταφερόταν εκεί και το αυτοκέφαλο της Εκκλησίας της Κύπρου, γεγονός που θα προσέδιδε πλούτο και αίγλη στην πόλη / διαφορετικά η Εκκλησία της Αρτάκης ήταν αδύνατο να ανακηρυχθεί αυτοκέφαλη.

(2x3 = 6 μονάδες)

Διατύπωση άποψης

Διατύπωση ιστορικά τεκμηριωμένης άποψης

(2 μονάδες)

Ενότητα: Επιδρομές των Αράβων στην Κύπρο. Μετοικεσία και επαναπατρισμός

Δ.Ε. 3: Να ερμηνεύουν τα κίνητρα του Ιουστινιανού Β΄ για τη μετοικεσία των Κυπρίων και να εξηγούν τις συνθήκες επαναπατρισμού τους.

γ. Να αναφέρετε τον τίτλο που έχει μέχρι σήμερα ο Αρχιεπίσκοπος Κύπρου και να εξηγήσετε πώς συνδέεται με το ιστορικό γεγονός της μετοικεσίας των Κυπρίων στα χρόνια του Ιουστινιανού Β΄.

(3 μονάδες)

Ενδεικτική απάντηση:

Αναμένεται να γίνει αναφορά στον τίτλο του Αρχιεπισκόπου Κύπρου:

Αρχιεπίσκοπος Νέας Ιουστινιανής και πάσης Κύπρου.

(1 μονάδα)

Σύνδεση με το γεγονός της μετοικεσίας

- Οι Κύπριοι εγκαταστάθηκαν στην πόλη που έκτισε ο Ιουστινιανός Β΄, την Ιουστινιανούπολη / εκεί εγκαταστάθηκε και ο Αρχιεπίσκοπος Κύπρου, για να προσδοθεί κύρος / αίγλη στην πόλη.

(2 μονάδες)

Ενότητα: Επιδρομές των Αράβων στην Κύπρο. Μετοικεσία και επαναπατρισμός

Δ.Ε. 3: Να ερμηνεύουν τα κίνητρα του Ιουστινιανού Β΄ για τη μετοικεσία των Κυπρίων και να εξηγούν τις συνθήκες επαναπατρισμού τους.

ΤΕΛΟΣ ΟΔΗΓΟΥ ΔΙΟΡΘΩΣΗΣ